

Ehkäisevän päihdetyön suunnitelma (2021) - 2024

Arjessa mukana

Päivitetty 17.1.2025

JÄMSÄ

Sisällys

- 1 Johdanto
- 2 Taustaa
- 3 Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä
- 5 Ehkäisevä päihdetyö
- 8 Päihteiden haitoilta suojaavat tekijät ja riskitekijät
- 9 Ehkäisevän päihdetyön rakenteet Jämsässä
- 10 Ehkäisevä päihdetyö Jämsässä
- 12 Liite: 6.-9.-luokkalaisten päihdekasvatus perusopetuksessa
- 13 Liite: Kouluterveyskyselyn tulokset 2021, 2023

Johdanto

Ehkäisevän päihdetyön suunnitelma tukee Jämsän kaupungin hyvinvointisuunnitelman tavoitteita ja päivittyy sen kanssa samassa rytmissä valtuustokausittain. Tämä on kaupungin ensimmäinen ehkäisevän päihdetyön suunnitelma ja sen laadinta on aloitettu kesken valtuustokauden, syksyllä 2022.

EPT-suunnitelman lähtökohtana on arjessa tehtävä ehkäisevä päihdetyö, joka tulee huomioida kaikissa palveluissa ja ikäryhmissä. Päihdehaitoilta suojaavia tekijöitä tulee ylläpitää ja riskitekijöitä vähentää. Tämä on tärkeää huomioida myös päätöksenteossa, varmistamalla riittävät resurssit ja edellytykset esim. kuntalaisten palveluiden tuottamisessa. Ehkäisevä päihdetyö on aina kustannustehokkaampaa kuin korjaava päihdetyö. Pitkäjänteinen ehkäisevä päihdetyö vähentää myös inhimillistä kärsimystä ja varmistaa kuntalaisten työ- ja toimintakyvyn myös tulevaisuudessa.

Ehkäisevässä päihdetyössä tehdään yhteistyötä eri hallinnonalojen, seurakunnan ja kolmannen sektorin sekä elinkeinoelämän, poliisin ja valvontaviranomaisten kanssa.

Taustaa

Ehkäisevä päihdetyö on päihteiden aiheuttamien haittojen ennaltaehkäisyä ja vähentämistä. Työn tavoitteena on vähentää päihteiden kysyntää, saatavuutta, tarjontaa ja päihdehaittoja sekä edistää terveyttä, turvallisuutta ja hyvinvointia.

Laki ehkäisevästä päihdetyöstä tuli voimaan 1.12.2015. Samalla kumottiin raittiustyölaki. Lain mukaan ehkäisevään päihdetyöhön kuuluu alkoholi-, tupakka-, huume- ja rahapelihaittojen ehkäisy. Lain tavoitteena on edistää terveyden ja hyvinvoinnin tasa-arvoa, varmistaa ehkäisevän päihdetyön edellytykset koko maassa sekä tukea erityisesti kuntia ja alueita kehittämään ehkäisevää päihdetyötä.

(STM)

Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä

5 §

Kunta huolehtii ehkäisevän päihdetyön tarpeen mukaisesta organisoinnista alueellaan ja nimeää ehkäisevän päihdetyön tehtävistä vastaavan toimielimen.

Toimielimen tehtävänä on:

- 1) huolehtia kunnan päihdeolojen seurannasta ja niitä koskevasta tiedotuksesta;
- 2) huolehtia siitä, että päihdehaittoja ja niiden vähentämistä koskevaa tietoa tarjotaan yksityisille henkilöille ja koko väestölle;
- 3) lisätä ja tukea päihdehaittoja ehkäisevien toimien osaamista kaikissa kunnan tehtävissä;
- 4) esittää ja edistää ehkäisevän päihdetyön toimia kunnan hallinnossa, erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollossa, sivistys-, liikunta- ja nuorisotoimessa sekä elinkeinotoimessa;

(Finlex)

JÄMSÄ

Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä

5) huolehtia siitä, että 4 kohdassa tarkoitetut kunnan toimet sovitetaan yhteen poliisin, alkoholilain (1102/2017) ja tupakkalain (549/2016) noudattamisen valvonnan, elinkeinoelämän ja erityisesti ehkäisevään päihdetyöhön osallistuvien yleishyödyllisten yhteisöjen ehkäisevään päihdetyöhön kuuluvien ja sitä tukevien toimien kanssa. (28.12.2017/1119)

Kunnan ehkäisevään päihdetyöhön sovelletaan lisäksi, mitä terveydenhuoltolain (1326/2010) 11 ja 12 §:ssä säädetään terveyden ja hyvinvoinnin edistämisestä sekä sitä koskevasta suunnittelusta ja raportoinnista.

6 §

Kunnan tulee ehkäisevän päihdetyön yhteydessä edistää asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia päihteiden aiheuttamien haittojen vähentämiseksi viranomaisyhteistyöllä, viranomaisille annettavilla lausunnoilla sekä kunnan omilla toimilla.

(Finlex)

Ehkäisevä päihdetyö

Ehkäisevä päihdetyö on osa hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämistä. Sen tavoitteena on ehkäistä ja vähentää päihteiden käytön aiheuttamia haittoja niin päihteiden käyttäjille, heidän läheisilleen kuin yhteiskunnallekin. Työn tavoitteena on myös lisätä ymmärrystä päihteiden käytöstä ja niihin liittyvistä ilmiöistä sekä edistää perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista päihteisiin liittyvissä asioissa.

Lain mukaan ehkäisevä päihdetyö kattaa alkoholin, tupakan, huumausaineiden ja muiden päihtymiseen käytettävien aineiden sekä rahapelaamisen aiheuttamien haittojen ehkäisyn. Päävastuu ehkäisevästä päihdetyöstä kuuluu kunnalle.

(THL)

Ehkäisevä päihdetyö

Ehkäisevällä päihdetyöllä pyritään vaikuttamaan päihteiden kysyntään ja saatavuuteen ja sitä kautta päihteiden käyttöön. Työn on aina perustuttava tutkittuun tietoon ja tieteelliseen näyttöön päihteiden käytöstä ja siitä aiheutuvista haitoista. Käytännön toimintaan on kehitetty monia hyväksi havaittuja menetelmiä ja toimintamalleja.

Kysyntään voidaan vaikuttaa esimerkiksi vuorovaikutteisella päihdekasvatuksella ja viestinnän keinoin, siis tarjoamalla tietoa päihteistä ja niiden vaikutuksista ja motivoimalla ihmisiä tekemään hyvinvointia edistäviä valintoja. Yhteisöissä tehtävä päihdetyö kattaa laajan joukon erilaisia toimia.

Päihteiden saatavuuteen voidaan vaikuttaa erilaisilla viranomaisten toimilla, joilla rajoitetaan ja säädellään päihteiden myyntiä tai anniskelua esimerkiksi ravintoloissa tai julkisissa tiloissa ja tilaisuuksissa. Saatavuuden rajoittamiseen tähtääviä toimia tehdään myös yhteistyönä viranomaisten, järjestöjen ja alkoholia myyvien ja markkinoivien elinkeinonharjoittajien kanssa.

(THL)

JÄMSÄ

Ehkäisevä päihdetyö

Päihdehaittojen ehkäisyyn tarvitaan koko yhteiskunta ja vastaavasti koko väestö on ehkäisevän päihdetyön kohteena.

Pitkäjänteinen ehkäisevä päihdetyö vähentää inhimillistä kärsimystä, sosiaali- ja terveyspalvelujen tarvetta sekä väestöryhmien välisiä terveyseroja, lisää työn tuottavuutta ja varmistaa väestön työ- ja toimintakyvyn myös tulevaisuudessa.

(THL)

Päihteiden haitoilta suojaavat tekijät ja riskitekijät

Suojaava tekijä on yksilön, yhteisön tai yhteiskunnan piirre, joka ehkäisee tai vähentää riskiä päihteiden, tupakka- ja nikotiinituotteiden käytön tai rahapelaamisen aloittamiseen tai ongelmien syntyyn.

Suojaavia tekijöitä ovat esimerkiksi:

- turvallinen ja kannustava kasvuympäristö, kasvua tukeva varhaiskasvatus ja perusopetus
- hyvät tunne- ja vuorovaikutustaidot
- turvalliset ja luottamukselliset sosiaaliset suhteet lähiyhteisöissä
- vallitseva päihteisiin ja muihin riippuvuuksiin liittyvä kulttuuri, eli päihde-, tupakka- ja nikotiini- sekä rahapelihaittoja ehkäisevät ja stigmaa purkavat asenteet
- päihteiden, tupakka- ja nikotiinituotteiden tai rahapelien vaikea saatavuus (esim. tiukka ikäraajakontrolli)

(THL)

Riskitekijä on yksilön, hänen lähisuhteidensa, yhteisönsä tai yhteiskunnan ominaisuus, tilanne tai tapahtuma, joka tietyissä olosuhteissa tai tietyissä ryhmissä lisää jonkin tietyn häiriön tai ongelman todennäköisyyttä.

Riskitekijöitä ovat esimerkiksi:

- kasvuympäristön monimuotoiset ongelmat, kuten väkivalta ja laiminlyönnit sekä turvattomuus ja osattomuus
- toimeentulon tai työllistymisen ongelmat
- yksinäisyys, heikot sosiaaliset suhteet, sairastuminen
- vallitseva päihteisiin ja muihin riippuvuutta aiheuttaviin toimintoihin myönteisesti suhtautuva kulttuuri
- päihteiden, tupakka- ja nikotiinituotteiden tai rahapelien helppo saatavuus (esim. ikäraajakontrollin heikkous)

JÄMSÄ

Ehkäisevän päihdetyön rakenteet Jämsässä

Ehkäisevästä päihdetyöstä vastaava toimielin: sivistyslautakunta

Ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilö: Teemu Liedenpohja, nuoriso-ohjaajan toimen ohella

Monialainen työryhmä: ehkäisevän päihdetyön tiimi, kokoontuu 4 kertaa vuodessa, toimikausi 1.2.2022 – 31.5.2025

Koordinoiva taho: sivistystoimiala

Ehkäisevän päihdetyön suunnitelma tukee kaupungin hyvinvointisuunnitelman tavoitteita

Ehkäisevä päihdetyö Jämsässä

Helmi-maalis-huhti

Vanhempainillat perusopetuksen 6-7 luokkien huoltajille

Päihdekasvatusta perusopetuksen 6-7 luokille

Yleisöluento vuosittain vaihtuvalla EPT-teemalla

Helmikuun EPT-tiimi

Marras-joulu-tammi

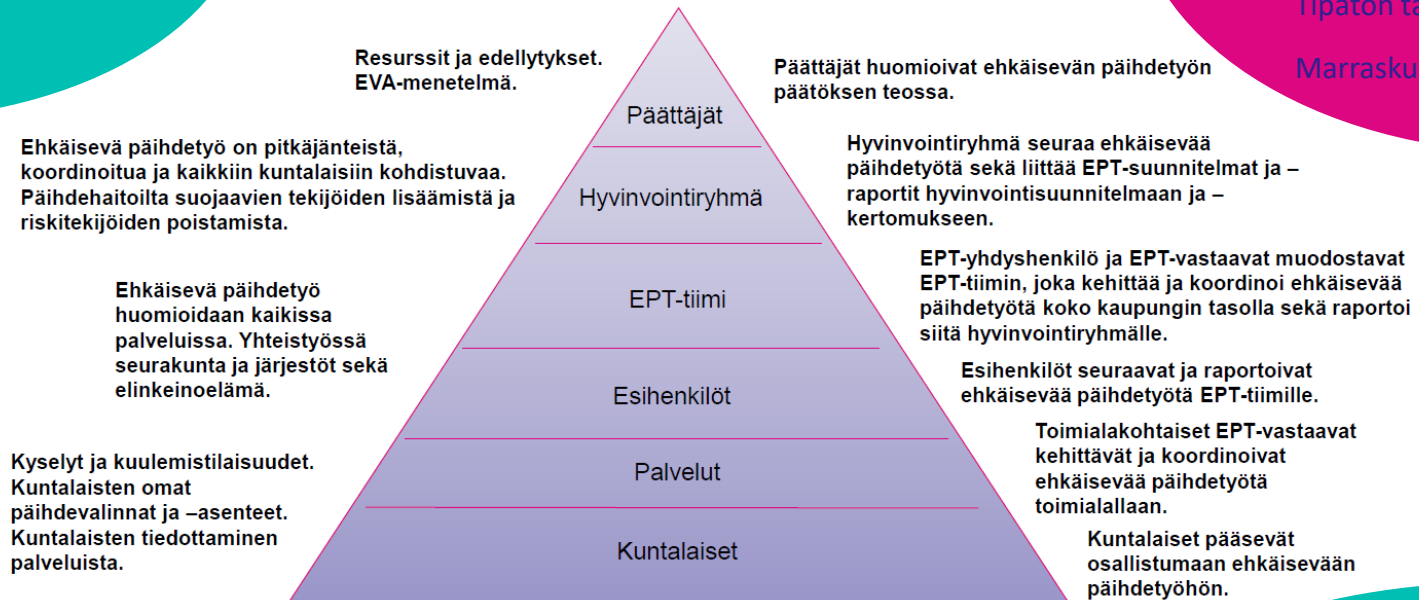
Ehkäisevän päihdetyön viikko (45)

Vanhempainillat perusopetuksen 8-9 luokkien huoltajille

Päihdekasvatusta perusopetuksen 8-9 luokille

Tipaton tammikuu -kampanja

Marraskuun EPT-tiimi

Touko-kesä-heinä

Hakematta paras -kampanja

Toukokuun EPT-tiimi

Elo-syys-loka

Ikäihmisten EPT -tilaisuus

Elokuun EPT-tiimi

Ehkäisevä päihdetyö Jämsässä

Varhaiskasvatus ja perusopetus

Päihhteettömät alueet. Päihdekasvatusta oppitunneilla. Päihdekasvatustilaisuudet. Kouluterveystarkastuksissa kysytään päihhteistä. Ilmiöt tarvittaessa puheeksi. Varhaiskasvatuksessa päihtynyt hakija -tilanteesta (toimintaohje) lastensuojeluilmoitus.

Vapaa-aikapalvelut

Mielekkään vapaa-ajan vieton mahdollistaminen monipuolisilla palveluilla. EPT arjen toiminnassa nuorisopalveluissa. Hyvinvointi- ja päihdekasvatustilaisuudet ja -tapahtumat nuorisopalveluissa. Somekampanjat: Tipaton tammikuu, Älä välitä, Ehkäisevän päihdetyön viikko. Nikotiinittomat liikunta- ja nuorisotilat.

Henkilöstö

Jämsän kaupunki on savuton työpaikka ja käytössä on päihdeohjelma sekä työterveyshuollon matalan kynnyksen tuki päihhteettömyyteen.

Elinkeinoelämä

Ravintoloihin suunnattujen materiaalien / kampanjoiden hyödyntäminen paikallisissa anniskeluravintoloissa.

Toinen aste

Päihhteettömät kampukset. Kannustetaan terveellisiin elämäntapoihin. Päihdekasvatusta terveystiedossa. Päihhteiden käyttöön puututaan matalalla kynnyksellä. Gradialla mm. SORA-lainsäädäntö. Terveystarkastuksissa ja muussa opiskelijahuollossa kiinnitetään päihhteiden käyttöön huomiota.

Elinvoimatoimi

Mielekkään vapaa-ajan vieton ja omatoimisen harrastamisen mahdollistaminen ympäristörakentamisella, esim. lähiliikuntapaikat.

Keski-Suomen hyvinvointialue, Sosiaalipalvelut

Puheeksiotto (alkoholi, muut päihhteet, tupakkatuotteet ja rahapelaaminen) ja palveluihin ohjaaminen sekä verkostoyhteistyö. Audit-testit.

Kiinteistö Oy Jämsänmäki

Puheeksiotto päihhteiden käytöstä sekä hoitoon ohjaus. Asuttamisessa huomioidaan mm. päihdekuntoutujan päihhteettömyyttä tukeva asuinympäristö sekä aktiivisten päihhteidenkäyttäjien asuttamista suunnitellaan tarkoin yhdessä tiimissä sekä aktivoidaan verkostoja, jos niitä ei vielä ole. Asumisen –infot kouluilla.

Poliisi

Kotihälytyksissä yhteistyö lastensuojelun kanssa. Kouluvierailut kohdennetusti. Huumausaineen käyttörikoksissa alaikäisille puhuttelumenettely. Ennaltaehkäisevä toiminta kohdistuu lähinnä alaikäisiin. Puuttuminen alkoholin välittämiseen alaikäisille.

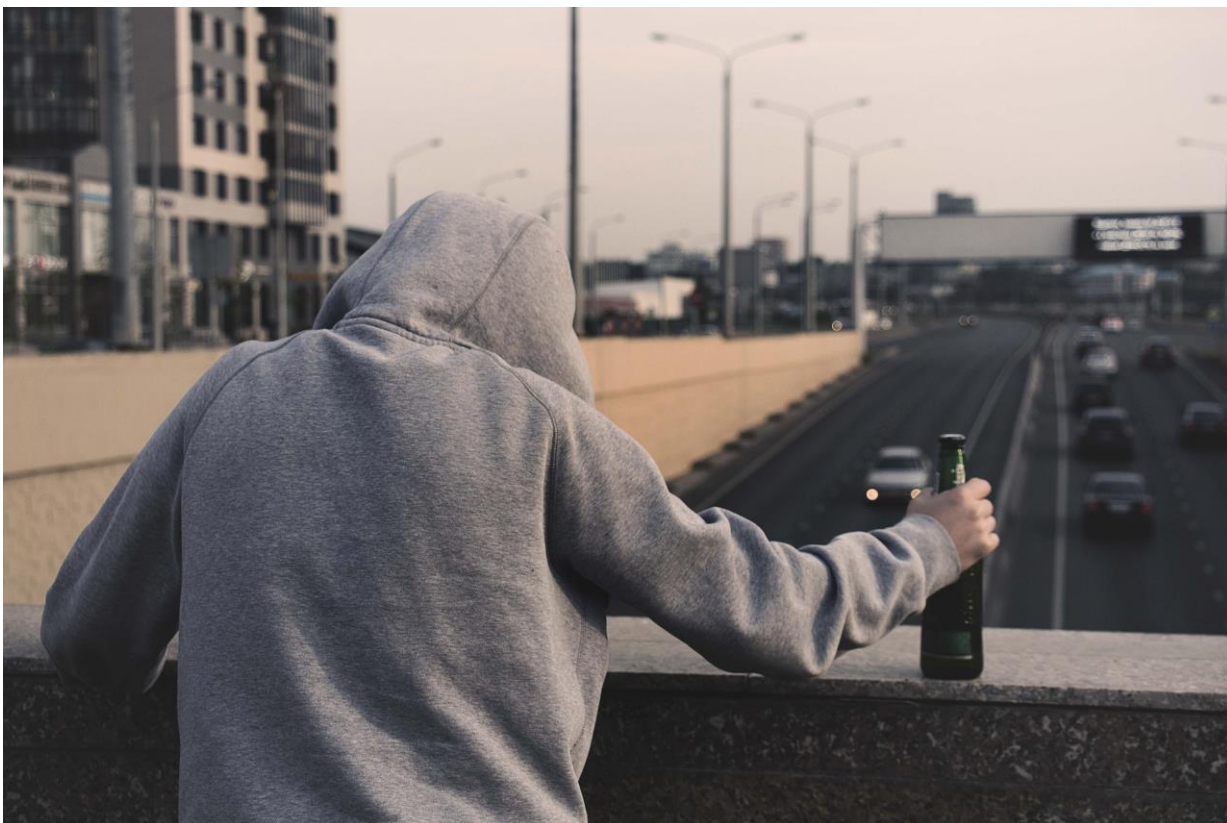
Jämsän Terveys Oy

Ylisukupolvisuuden katkaisu, ongelmakäytön tunnistaminen eri ikäryhmissä ja ohjaus tuen piiriin. Ehkäisevän työn tukeminen hoitoa toteuttavana tahona, A-klinikka asiantuntijana. Tiedon välittäminen eri terveydenhuollon yksiköiden välillä. Hyvinvointitorilla tarvittaessa palveluohjausta. Neulanvaihtopiste pääterveysasemalla.

6.-9.-luokkalaisten päihdekasvatus perusopetuksessa

Kohderyhmä	Teema	Käytännön toteuttaja	Vastuujärjestäjä	Ajankohta	Maksullisuus
6.-luokkalaisten ja heidän huoltajansa	(Raha)pelaaminen ja nikotiini tuotteet Ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilö koostaa opettajalle valmiin materiaalin. Samasta teemasta vanhempainilta.	Luokanopettaja	Koulu	Helmi-maalis-huhti	Maksuton
7.-luokkalaisten ja heidän huoltajansa	Alkoholi Ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilö koostaa yhdessä (koulu)nuorisohjaajien kanssa valmiin materiaalin. Samasta teemasta vanhempainilta.	(Koulu)nuorisohjaaja	Koulu	Helmi-maalis-huhti	Maksuton
8.-luokkalaisten ja heidän huoltajansa sekä koulun henkilöstö	Hubu®-päihdekasvatus <u>Hubu-päihdekasvatusmenetelmä yläkouluun - EHYT ry</u> Samasta teemasta vanhempainilta.	Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry	Koulu	Marras-joulu-tammi	Maksullinen
9.-luokkalaisten ja heidän huoltajansa	Valintojen tunti. Elämä on eri valintoja, myös päihteisiin liittyviä. Samasta teemasta vanhempainilta.	<u>Työvalmennussäätiö Avituksen nuorten palvelut</u>	Koulu	Tammikuu	Maksuton

Päihdekasvatuskokonaisuus toistuu vuosittain.

Kouluterveyskyselyn tulokset

perusopetuksen 8. ja 9. vuosiluokan oppilaat
lukiokoulutuksen 1. ja 2. vuoden opiskelijat
ammattillisten oppilaitosten 1. ja 2. vuoden opiskelijat

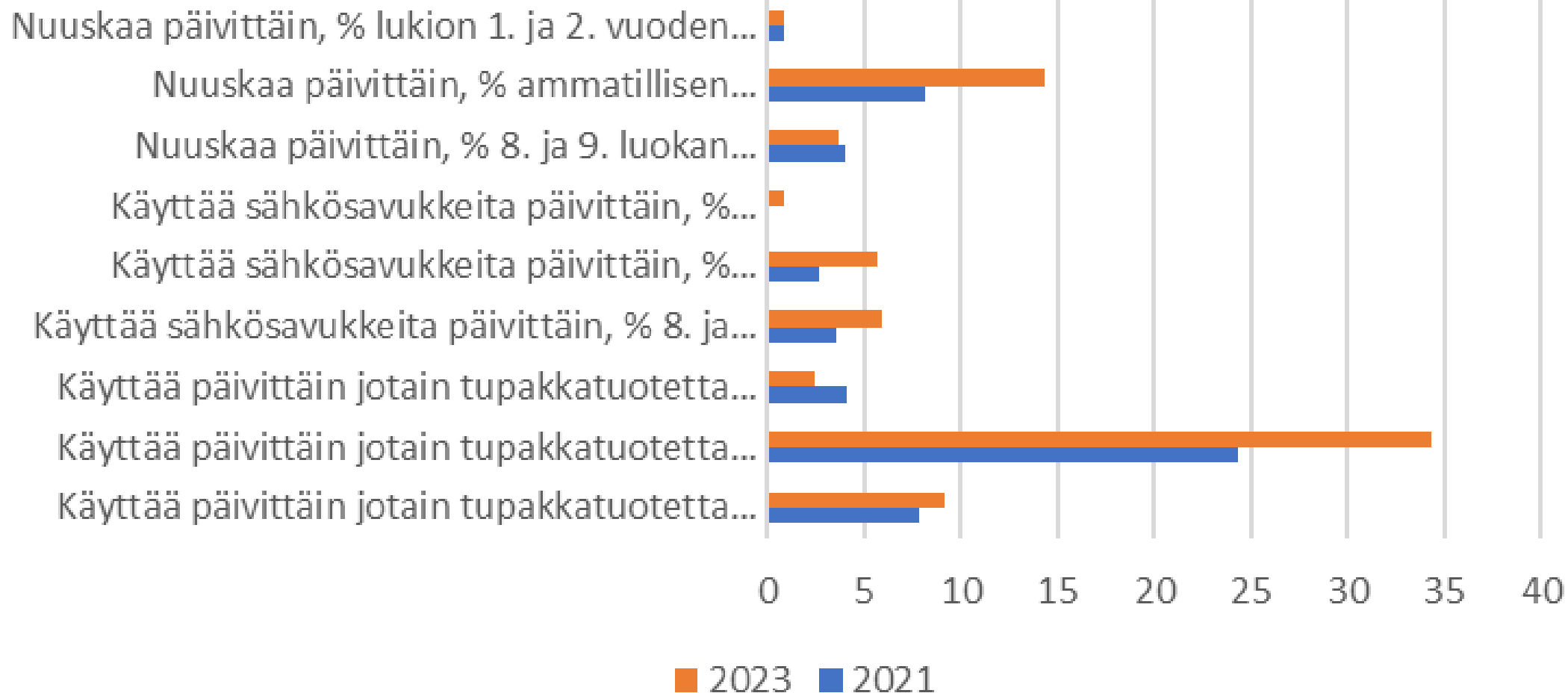
2021, 2023
päihteet ja rahapelaaminen

Lähde: sotkanet.fi

JÄMSÄ

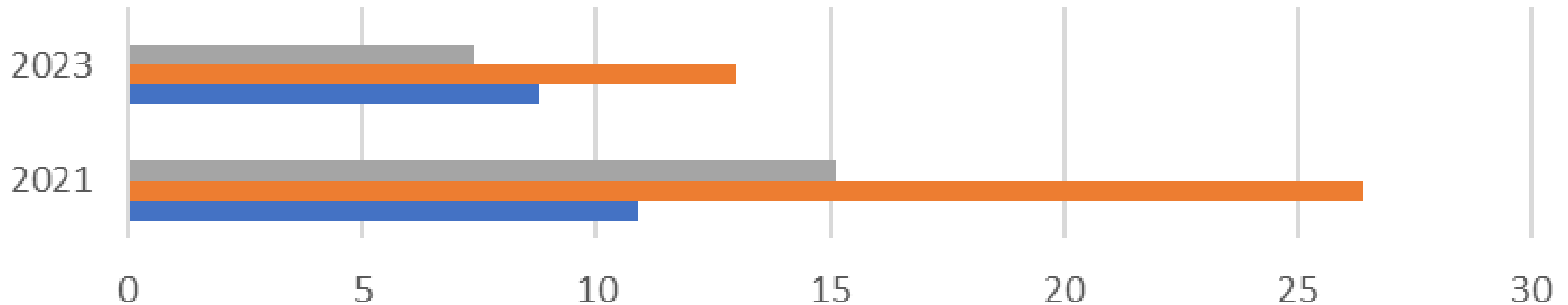
Nikotiinituotteet

© THL, Tilasto- ja indikaattoripankki...

Alkoholi

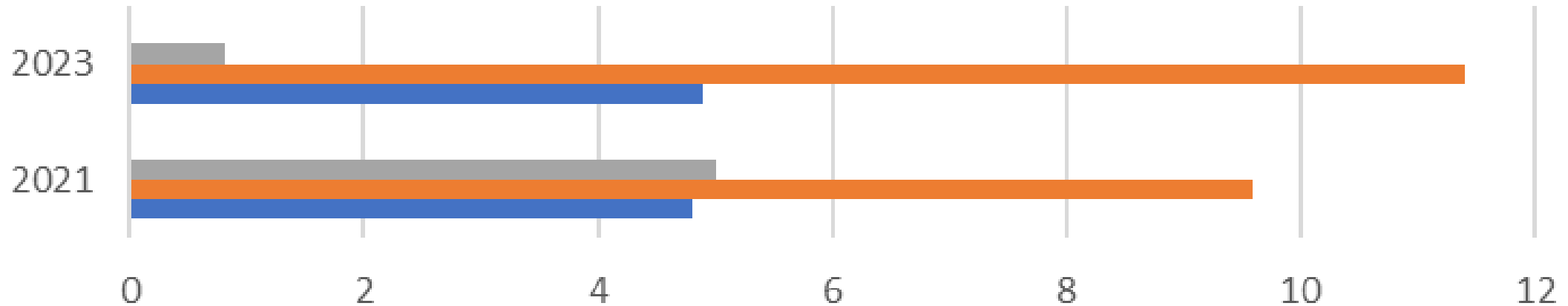
■ © THL, Tilasto- ja indikaattoripankki Sotkanet.fi 2005-2023

■ Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista 3920 Jämsä 182 yhteensä

■ Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa, % ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista 3935 Jämsä 182 yhteensä

■ Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa, % 8. ja 9. luokan oppilaista 289 Jämsä 182 yhteensä

Kannabis

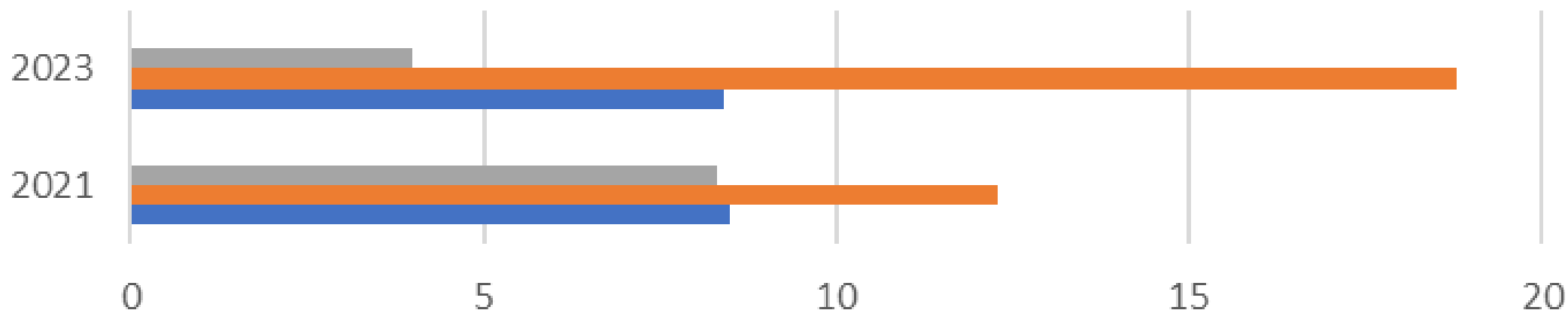
■ © THL, Tilasto- ja indikaattoripankki Sotkanet.fi 2005-2023

■ Kokeillut kannabista vähintään kaksi kertaa, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista
489 Jämsä 182 yhteensä

■ Kokeillut kannabista vähintään kaksi kertaa, % ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista
490 Jämsä 182 yhteensä

■ Kokeillut kannabista vähintään kaksi kertaa, % 8. ja 9. luokan oppilaitosten oppilaitoksista
488 Jämsä 182 yhteensä

Muut laittomat huumeet

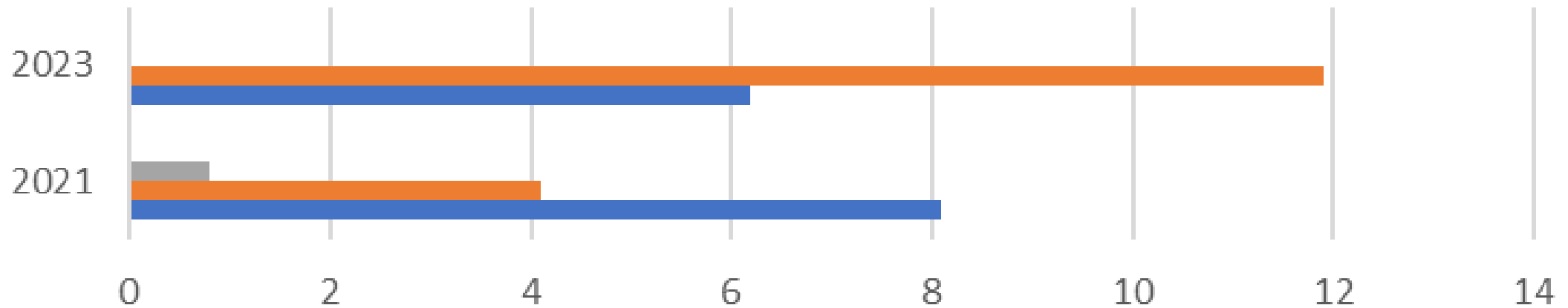
■ © THL, Tilasto- ja indikaattoripankki Sotkanet.fi 2005-2023

■ Kokeillut laittomia huumeita ainakin kerran, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista
3922 Jämsä 182 yhteensä

■ Kokeillut laittomia huumeita ainakin kerran, % ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista
3937 Jämsä 182 yhteensä

■ Kokeillut laittomia huumeita ainakin kerran, % 8. ja 9. luokan oppilaista
290 Jämsä 182 yhteensä

Rahapelaaminen

■ © THL, Tilasto- ja indikaattoripankki Sotkanet.fi 2005-2023

■ Pelaa rahapelejä viikoittain, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista 3151 Jämsä 182 yhteensä

■ Pelaa rahapelejä viikoittain, % ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista 3156 Jämsä 182 yhteensä

■ Pelaa rahapelejä viikoittain, % 8. ja 9. luokan oppilaista 3146 Jämsä 182 yhteensä

Huomioita

- Nuuskaaminen on lisääntynyt ammattiin opiskelevilla.
- Sähkösavukkeen käyttö on lisääntynyt kaikilla asteilla.
- Alkoholin käyttö on vähentynyt kaikilla asteilla.
- Kannabiksen kokeilu lukiolaisille vähentynyt, ammattiin opiskelevilla lisääntynyt.
- Muiden laittomien huumeiden kokeilu on lisääntynyt ammattiin opiskelevilla.
- Rahapelaaminen on vähentynyt 8. ja 9. luokan oppilailla mutta lisääntynyt ammattiin opiskelevilla.